

04

EU-MIDIS

Az Európai Unió felmérése
a kisebbségekről és a hátrányos
megkülönböztetésről

Magyar

2010

Középpontban az adatok **Rendőri igazoltatások és kisebbségek**

Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA)

EU-MIDIS AZ EURÓPAI UNIÓ FELMÉRÉSE A KISEBBSÉGEKRŐL ÉS A HÁTRÁNYOS MEGKÜLÖNBÖZTETÉSRŐL

Minek a rövidítése az EU-MIDIS?

Az EU-MIDIS mozaikszó jelentése: „Az Európai Unió felmérése a kisebbségekről és a hátrányos megkülönböztetésről”.

Ez az első olyan, az EU egészére kiterjedő felmérés, amelyben bevándorló és etnikai kisebbségi csoportokat kérdeztek meg a hátrányos megkülönböztetéssel és a bűncselekmények áldozatává válásával kapcsolatos tapasztalataikról a mindennapi életben.

Tekintettel arra, hogy a hátrányos megkülönböztetést és az áldozattá válást sok esetben nem jelentik be, és mivel a kisebbségi csoportokkal szembeni megkülönböztetésről és viktimizációról sok tagállamban jelenleg csak korlátozott mértékű adatgyűjtés folyik, pillanatnyilag az EU-MIDIS nyújtja a legátfogóbb tényanyagot a kisebbségekkel szembeni hátrányos megkülönböztetésről és áldozattá válásukról az EU-ban.

2008 folyamán az EU 27 tagállamában összesen 23 500 bevándorló és etnikai kisebbségi személyt mértek fel személyes, kérdőív alapján folytatott interjúk segítségével.

Tíz tagállamban további 5000, a kisebbségekkel azonos területen élő, de a többségi népességhez tartozó személlyel is elkészítették az interjút, hogy egyes fontosabb kérdések esetében lehetővé váljon az eredmények összehasonlítása.

Az egyes interjúk legalább húsz percet, de legfeljebb egy órát vettek igénybe, és a válaszadóknak egy sor részletes kérdést kellett megválaszolniuk.

A „Középpontban az adatok” sorozat negyedik jelentése.

Ez a jelentés a válaszadók rendőri igazoltatásokról szerzett tapasztalataival foglalkozik, a rendőrség iránti bizalom mértékét is beleértve. A jelentés az EU-MIDIS „Középpontban az adatok” sorozatának negyedik része, amely sorozat a felmérésből származó konkrét eredményeket tekinti át.

Az EU-MIDIS „Középpontban az adatok” jelentései úgyszólván csak bevezető „pillanatképet” adnak a felmérés egyes eredményeiből, azzal a céllal, hogy megismertessék az olvasót a főbb megállapításokkal.

2009 decemberében átfogó jelentés jelent meg az EU-MIDIS főbb eredményeiről, amelyben részletes adatok szerepelnek a mintavétel módjáról és az interjúk helyszíneiről az egyes tagállamok esetében, továbbá a felmérés által lefedett különböző területek eredményeiről.

A felmérésről készült valamennyi jelentés elérhető az Ügynökség weboldalán (<http://fra.europa.eu/eu-midis>):

- Középpontban az adatok – 1. jelentés: A romák
- Középpontban az adatok – 2. jelentés: *Muslims* (A muzulmánok)
- Középpontban az adatok – 3. jelentés: *Rights Awareness and Equality Bodies* (Jogtudatosság és esélyegyenlőségi szervek)
- EU-MIDIS: *Main Results Report* (Jelentés a fő eredményekről)
- Az EU-MIDIS áttekintése – bevezető a felméréshez
- *Full technical report* (Teljes módszertani jelentés)
- *Survey questionnaire* (A felmérés kérdőíve)

Amennyiben a fordítással kapcsolatban kérdése merül fel, kérjük, tekintse meg az angol nyelvű verziót, amely a dokumentum eredeti és hivatalos verziója.

KÖZÉPPONTBAN AZ ADATOK – 4. JELENTÉS

A RENDŐRI IGAZOLTATÁSOKKAL ÉS A KISEBBSÉGEK- KEL KAPCSOLATOS FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

- Tíz olyan tagállamból, ahol ugyanazon a környéken élő, többséghez, illetve kisebbséghez tartozó csoportokat is megkérdeztek, hatban a kisebbséghez tartozó válaszadókat gyakrabban igazoltatták a rendőrök az elmúlt 12 hónapban.
- Tíz tagállamban a kisebbséghez, illetve a többséghez tartozók rendőri igazoltatásainak gyakoriságát vizsgálva kiderült, hogy azok, akiket háromszor vagy többször igazoltattak a tizenkét hónapos időszakban, mind kisebbséghez tartozók voltak.
- Egyes kisebbségi csoportok esetében különösen gyakoriak voltak a rendőrségi eljárások – a görögországi roma válaszadókat például 12 hónap alatt átlagosan közel 6 alkalommal igazoltatta a rendőrség.
- Tíz tagállamban, ahol a kisebbségi és a többségi válaszadók között összehasonlítás végezhető, a kisebbségi válaszadókat nagyobb valószínűséggel igazoltatták tömegközlekedési eszközön vagy az utcán, mint a többséghez tartozó válaszadókat. Magyarországon például az igazoltatott roma válaszadók 83%-át tömegközlekedési eszközön vagy az utcán igazoltatták, míg a többségi válaszadók esetében ez az arány 10% volt, Spanyolországban pedig az igazoltatott észak-afrikaiak 81%-át igazoltatták tömegközlekedési eszközön vagy az utcán, a többségi válaszadók 30%-ával szemben.
- Tíz tagállamban, ahol összehasonlíthatók a kisebbségi és többségi válaszadók, a kisebbségi válaszadóktól általában nagyobb valószínűséggel kérték el a személyazonosságot igazoló irataikat a rendőrök a megállítás során, mint a többségi válaszadóktól. Olaszországban például a megállított észak-afrikaiak 90%-ától kérték a személyazonosságot igazoló irataikat, a többségi válaszadók 48%-ával szemben, Görögországban pedig a romák 88%-át, míg a többségi válaszadók csupán 48%-át szőlítették fel személyazonossági irataik felmutatására.
- Tíz tagállamban, ahol összehasonlíthatók a kisebbséghez és a többséghez tartozó válaszadók, a többségi társadalomhoz tartozó megkérdezettek jellemzően úgy gondolták, hogy a rendőrség az igazoltatás során tiszteletteljesen bánt velük, míg több kisebbségi válaszadó jelezte, hogy a rendőrök tiszteletlenül bántak velük.
- Azon kisebbségi csoportok, akiknek tagjai szerint igazoltatásuk oka etnikai hovatartozásuk vagy bevándorló-i háttérük volt, kevésbé bíznak a rendőrségben, mint azok a kisebbségi válaszadók, akik szerint igazoltatásuk nem függött össze kisebbségi háttérükkel.
- A következő csoportokban 5 válaszadó közül egynél több vélte úgy, hogy az elmúlt 12 hónapban a rendőrség bevándorló-i vagy etnikai kisebbségi háttere miatt igazoltatta: görögországi romák (39%), spanyolországi észak-afrikaiak (31%), magyarországi romák (24%), franciaországi fekete-afrikaiak (24%); és olaszországi észak-afrikaiak (21%).
- A testi sértésnek, fenyegetésnek vagy súlyos zaklatásnak áldozatul esett kisebbségi válaszadók közül minden második úgy nyilatkozott, hogy ezeket az eseteket azért nem jelentette be a rendőrségen, mert nem bízott abban, hogy a rendőrség bármit is képes tenni az ügyben.
- A testi sértések, fenyegetések vagy súlyos zaklatások kisebbségi áldozatainak 13%-a közölte, hogy nem jelentette ezeket az eseteket a rendőrségen, mivel nem szereti a rendőrséget, vagy fél tőle és/vagy korábban rossz tapasztalata volt a rendőrséggel.

A FELMÉRÉS

Az EU-MIDIS felmérés kérdései a következő témákra vonatkoztak:

- Kérdések a válaszadóknak a kisebbségi származásukon alapuló hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos tapasztalatairól a mindennapi élet kilenc különböző területén, és arról, hogy jelentették-e a hátrányos megkülönböztetést;
- kérdések a hátrányos megkülönböztetés különböző típusainak érzékeléséről a lakóhelyük szerinti országban, valamint a jogaik és a megkülönböztető bánásmód miatti panasztételi lehetőségeik ismeretéről;
- kérdések a válaszadók bűncselekmények áldozataként szerzett tapasztalatairól, beleértve azt is, hogy az áldozattá válásukat részben vagy teljes egészében kisebbségi háttérüknek tulajdonítják-e, és hogy jelentették-e a rendőrségen az áldozattá válást (beleértve a jelentés esetleges elmaradásának okát);

- kérdések a bűnüldöző, vám- és határőrizeti szervekkel való találkozásokról, valamint arról, hogy a válaszadók saját megítélésük szerint etnikai profilalkotási gyakorlatnak estek-e áldozatul.

MINTA

A felmérésben valamennyi EU-tagállam részt vett.

500–1500 interjú mindegyik tagállamban.

Kiválasztott etnikai kisebbségi, bevándorló és nemzeti kisebbségi csoportok vettek részt a felmérésben.

Az interjúk készítésének időszaka:

2008. május–november

Mintavételi módszer

Túlnyomórészt véletlen mintavétel:
27 tagállam közül 22-ben.

<http://fra.europa.eu/eu-midis>

Az EU-MIDIS kérdőíve elérhető a következő weboldalon: http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/EU-MIDIS_Questionnaire.pdf

MIÉRT FONTOS A RENDŐRI TEVÉKENYSÉG ÉS A KISEBBSÉGEK KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉS VIZSGÁLATA?

Az egyenlő bánásmódon és diszkriminációmentességen alapuló bűnüldözés a demokratikus társadalmak alapköve. Az Európai Unióba történő folyamatos bevándorlás és a tagállamok közti és azokon belüli mozgás, valamint a régóta letelepedett nemzeti kisebbségek jelenléte miatt az Unió rendfenntartó szervei munkájuk során egyre több különféle közösséggel találkoznak.

Ha figyelembe vesszük, hogy a bűnüldözés nem csupán fellép a bűnnel szemben, de az áldozatok és a szemtanúk, valamint tágabb közösségük szükségleteivel és jogaival is törődik, akkor a bűnüldözést mint a sokszínű európai népeiséget kiszolgáló közszolgálatot vizsgálhatjuk. Ezt szem előtt tartva az EU-MIDIS kisebbségi csoportokat kérdezett a mindennapi élet különböző területein – beleértve a bűnüldözést is – etnikai hovatartozásuk és bevándorló háttérük miatt észlelt és tapasztalt diszkriminációról.

A rendőrség mint „közszolgálat” sikeressége összefügg azzal, hogyan bánik a különböző közösségekkel, és e közösségek milyenek érzékelik ezt a bánásmódot. A rendőrséggel fenntartott jó viszony és a belé vetett bizalom részben megmagyarázza a bejelentett bűncselekmények nagy számát. A bejelentett és jegyzőkönyvbe vett rasszista bűncselekmények magas aránya jelzi, hogy a bűnüldözés és a kisebbségi közösségekkel való kapcsolattartás megfelelő.

Ez a jelentés az egyenlő bánásmód és a diszkriminációmentesség szempontjából, valamint „a rendőrség mint közszolgálat” elgondolás alapján vizsgálja a bűnüldözést. A kisebbségi és bevándorló csoportokhoz tartozó több mint 23 500 megkérdezett válasza fontos adatokkal szolgál a kisebbségek rendőrséggel kapcsolatos tapasztalatairól mindegyik tagállamban, beleértve a potenciálisan megkülönböztető bánásmód bizonyítékait is. A jelentésben közzétett tények segíthetik a tagállamokat abban, hogy meghatározzák és kezeljék a rendőrség és a közösség kapcsolatában felmerülő esetleges problémákat.

Az EU-MIDIS „Középpontban az adatok” jelentéssorozatának e részét az FRA másik, „A hatékonyabb rendfenntartás felé. A megkülönböztető etnikai profilalkotás megértése és megelőzése: Útmutató (2010)” című dokumentumával együtt érdemes olvasni.

AZ ELSŐ, EGÉSZ EU-RA KITERJEDŐ FELMÉRÉS A KISEBBSÉGEKNEK A RENDŐRI TEVÉKENYSÉGGEL KAPCSOLATBAN SZERZETT TAPASZTALATAIRÓL

Mivel a bűnüldözés és a kisebbségi csoportok kapcsolata a tagállamok többségében kevésbé kutatott terület, ez a jelentés az első, egész EU-ra kiterjedő áttekintés arról, hogyan érzékelik a kisebbségek és bevándorlók kiválasztott csoportjai a bűnüldözés működését. Csak néhány tagállam – elsősorban az Egyesült Királyság – gyűjt rendszerezett módon adatokat a büntető igazságszolgáltatásról, vagy végez bizonyos szintű kutatást a bűnüldözési gyakorlattal kapcsolatban, beleértve a rendőrségi igazoltatásokat is, hiszen ezek a tevékenységek különféle csoportokat érintenek. Ezek az adatok azonban – amelyeket anonim módon és összesített adatként gyűjtenek – alapvető fontosságú mutatókkal szolgálnak a potenciálisan megkülönböztető rendőri gyakorlatok azonosításához, amelyek, amennyiben ellenőrizetlenül maradnak, ronthatják a rendőrség és a közösség kapcsolatát.

Fontos megjegyezni, hogy a bűnüldözéssel kapcsolatos tapasztalatok különbségeinek pontosabb megítélése érdekében az **EU-MIDIS tíz tagállamban a többséghez tartozó népességgel is készített interjúkat, a rendőrségi igazoltatásokkal kapcsolatos tapasztalataikról kérdezve őket**. Ezeket az interjúkat olyan többségi válaszadókkal készítették, akik ugyanazon a területen éltek, mint a megkérdezett kisebbségek, hogy az adatokat közvetlenebb módon lehessen összehasonlítani. E tekintetben ezek a megállapítások azért is számítanak „úttörőnek”, mert tíz tagállamban elsőként hasonlítják össze a különböző, többséghez és kisebbséghez tartozó népességek tapasztalatait.

MELYEK VOLTAK A FELMÉRÉSBEN FELTETT KÉRDÉSEK?

A felmérésben az alábbi területek kapcsolatban a bűnüldözésről kérdezték a válaszadókat:

A rendőri igazoltatások és a rendőrséggel való kapcsolat:

- A rendőrséggel való találkozásokra vonatkozó kérdések előtt a válaszadóknak általános kérdést tettek fel arról, hogy bíznak-e a rendőrségben vagy sem.
- A válaszadóktól megkérdezték, hogy megállította-e őket a rendőrség az elmúlt 12 hónap során abban az országban, ahol az interjú készült – az *igazoltatásokról szerzett tapasztalatok* –, és ha igazoltatták őket, vajon úgy vélték-e, hogy azt kisebbségi vagy bevándorló háttérük miatt tették – az *igazoltatások érzékelése* –, amire általában az „etnikai profilalkotás” kifejezés használatos.
- Amennyiben a válaszadóknak volt részük igazoltatásban, további kérdéseket tettek fel nekik annak jellegéről, beleértve a rendőrök eljárását, illetve azt, hogy tiszteletteljesen bántak-e a velük.

Bűnesetek áldozatává válás és a rendőrség értesítése

- Azoktól, akik korábban testi sértés, fenyegetés vagy súlyos zaklatás áldozatává váltak, megkérdezték, hogy ők vagy valaki más jelentette-e az esetet a rendőrségen.
- Amennyiben az esetet nem jelentették a rendőrségen, a válaszadóknak feltették a kérdést, hogy „miért?”.
- Amennyiben az esetet jelentették a rendőrségen, a válaszadókat megkérdezték, elégedettek voltak-e azzal, ahogyan a rendőrség eljár az ügyben.

A RENDŐRSÉGI IGAZOLTATÁSOK ÉS A MEGKÜLÖNBÖZTETŐ BÁNÁSMÓD ÉRZÉKELÉSE: A KISEBBSÉGI CSOPORTOK KÖZTI KÜLÖNBSÉGEK

MEGKÜLÖNBÖZTETŐ ETNIKAI PROFILALKOTÁS:

„A hatékonyabb profilalkotás felé – A megkülönböztető etnikai profilalkotás megértése és megelőzése: Útmutató (2010)” című FRA-kiadvány a következőképpen határozza meg a *megkülönböztető* etnikai profilalkotást:

- Amikor egy személyt más, hasonló helyzetben lévő személyeknél kedvezőtlenebb bánásmódban részesítenek (más szóval „hátrányosan megkülönböztetnek”), pl.: rendőri jogkörök gyakorlásakor (például igazoltatás és átvizsgálás);
- Amikor a rendőri jogkörök gyakorlására vonatkozó döntés kizárólag vagy főként az adott személy faji, etnikai vagy vallási hovatartozásán alapul.

Az FRA útmutatója kifejti, mikor tekinthető törvényellenesnek az olyan tényezőket magában foglaló profilalkotás, mint a faji, etnikai hovatartozás és vallás, emellett a törvényellenes profilalkotási gyakorlatokra vonatkozóan a „megkülönböztető etnikai profilalkotás” kifejezést alkalmazza, a törvényes profilalkotástól való megkülönböztetés érdekében.

Számos módon fel lehet dolgozni a rendőrségi igazoltatásokra vonatkozó felmérés eredményeit.

Erre tekintettel az 1. ábra a következőket tartalmazza minden megkérdezett esetében:

- (1) A vizsgált tagállamokban minden egyes megkérdezett kisebbségi csoporton belül azok százalékos aránya, akiket az utóbbi 12 hónap során megállított a rendőrség – az első és második százalékként összeadásával.
- (2) A vizsgált tagállamokban minden egyes megkérdezett kisebbségi csoporton belül azok százalékos aránya, akiket az utóbbi 12 hónap során megállított a rendőrség, és úgy vélték, hogy ennek etnikai hovatartozásuk vagy bevándorló háttérük volt az oka – az első százalékként.
- (3) A vizsgált tagállamokban minden egyes megkérdezett kisebbségi csoporton belül azok százalékos aránya, akiket az utóbbi 12 hónap során megállított a rendőrség, és úgy vélték, hogy ennek nem etnikai hovatartozásuk vagy bevándorló háttérük volt az oka – a második százalékként.

Egy példa arra, hogyan olvashatók le az eredmények:

Írországban gyakori a **fekete-afrikaiak** rendőri ellenőrzése – e csoportból az össze válaszadó 59%-át igazoltatta a rendőrség az utóbbi 12 hónapban. Mindazonáltal a megkérdezett fekete-afrikaiak mindössze 6%-a vélte úgy, hogy etnikai hovatartozásuk vagy bevándorló háttérük miatt állították meg őket az elmúlt 12 hónap során, míg 53%-uk, noha megállította őket a rendőrség az elmúlt 12 hónapban, ezt nem a megkülönböztető rendőri profilalkotásnak tulajdonította.

A görögországi roma válaszadók esetében szintén gyakori a rendőri ellenőrzés – e csoport összes válaszadójának 56%-át igazoltatták az utóbbi 12 hónap során; a Görögországban megkérdezett romák 39%-a szerint kifejezetten az etnikai hovatartozásuk miatt állították meg őket, és csupán 17% vélte úgy, hogy a rendőri megállítások nem voltak kapcsolatban etnikai hovatartozásukkal.

Az 1. ábra eredményeivel kapcsolatban a legnagyobb aggodalomra azok a válaszadó csoportok adnak okot, amelyek a megkülönböztető rendőri profilalkotás legnagyobb mértékét észlelték. A következő csoportokban például – az összes válaszadót tekintve – 5 közül több mint 1 jelezte, hogy véleménye szerint etnikai hovatartozása vagy bevándorló háttéré miatt igazoltatták: görögországi romák (39%), spanyolországi észak-afrikaiak (31%), magyarországi romák (24%), franciaországi fekete-afrikaiak (24%); és olaszországi észak-afrikaiak (21%).

Azokban a tagállamokban, ahol egynél több csoport is részt vett a felmérésben, az észlelt profilalkotás terén megdöbbentő különbségek és hasonlóságok mutatkoznak a megkérdezett csoportok között. Például, míg a Spanyolországban megkérdezett észak-afrikaiak 31%-a mondta azt, hogy bevándorló vagy etnikai kisebbségi háttérük miatt igazoltatták őket, a dél-amerikaiak 13%-a és a románok 5%-a gondolta, hogy ebből az okból állították meg őket. Ezek az eredmények megkülönböztető rendőrségi gyakorlatot jelezhetnek, amelyek egyes kisebbségi csoportokat aránytalanul nagyobb mértékben sújtanak, mint másokat. Összehasonlításképpen Franciaországban az észlelt profilalkotás hasonló szintje figyelhető meg a megkérdezett fekete-afrikaiak (24%) és észak-afrikaiak (18%) között, valamint Olaszországban az észak-afrikai (21%), albán (16%) és román (14%) válaszadók között.

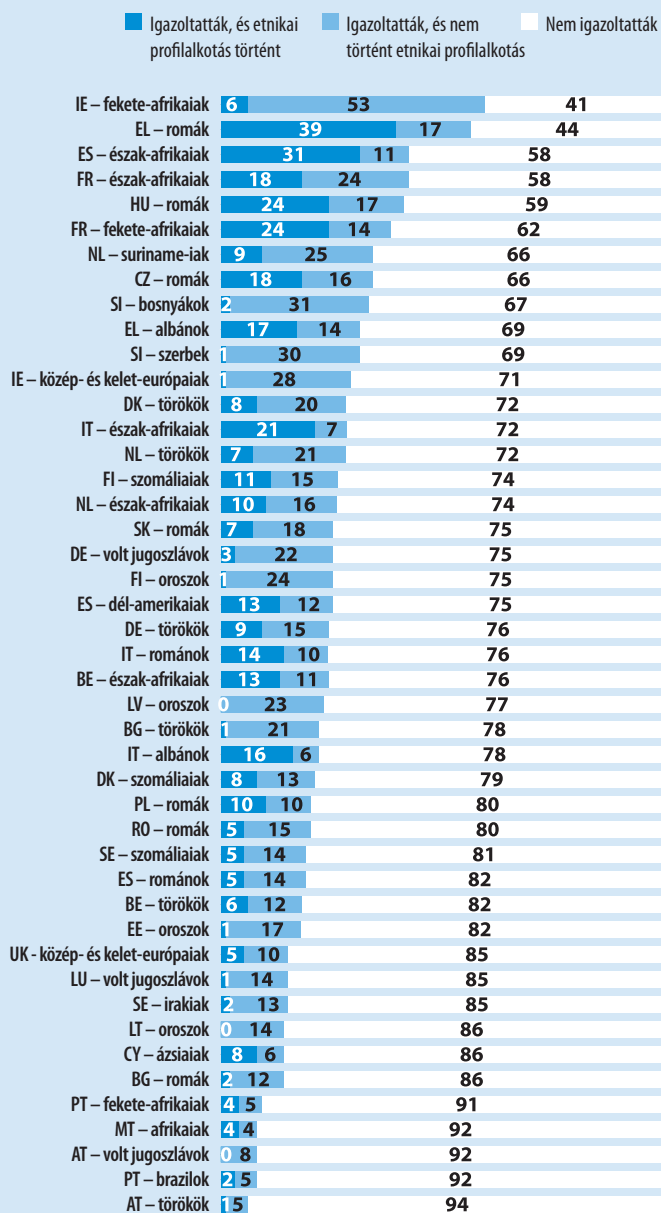
Ugyanakkor az eredmények azt mutatják, hogy hasonló általános háttérrel rendelkező bizonyos válaszadó csoportok tagállamonként eltérően érzékelik a rendőri igazoltatásokat. Például, míg a spanyolországi észak-afrikaiak 31%-a vélte úgy, hogy etnikai hovatartozásuk vagy bevándorló háttérük – „etnikai profilalkotás” – miatt igazoltatták őket, a franciaországi észak-afrikaiak 18%-a szerint volt ez a helyzet, és míg a görögországi romák 39%-a vélte úgy, hogy a rendőrség részéről tapasztalt már etnikai profilalkotást, a romániai romák csupán 5%-a, a bolgár romáknak pedig 2%-a jelezte, hogy etnikai hovatartozásuk miatt állította meg őket a rendőrség. Az egyenlőtlenség egyik oka az lehet – ahogyan az a romákról szóló „Középpontban az adatok” jelentésben is szerepel –, hogy a bulgáriai és romániai romák jobban elkülönülnek a többségi társadalomtól, így a rendőri felügyelettől is, ezért kevésbé kitétek a diszkrimináció lehetőségének.

Az összes megkérdezett csoport adatait összehasonlítva pozitív eredmény, hogy az orosz vagy volt jugoszláv háttérű válaszadók általában úgy vélték, hogy ritkán igazoltatják őket etnikai hovatartozásuk vagy bevándorló háttérük miatt. Azok a csoportok azonban, amelyek úgy vélték, hogy őket igazoltatják a leggyakrabban etnikai hovatartozásuk vagy bevándorló háttérük miatt – pl. a romák, az észak- és fekete-afrikaiak –, jellemzően sötétebb bőrszínűek, mint azok a csoportok, akik a legkevésbé tapasztaltak diszkriminatív igazoltatást.

Az eredmények megértését segíti, ha megnézzük azt a tíz tagállamot, ahol a többségi lakosság körében is készült interjú, mivel ezáltal az eredmények összehasonlíthatók azzal, hogy a népesség többségének tapasztalatai alapján mi számít „megszokottnak” a rendőri ellenőrzéssel kapcsolatban.

1. ábra

Az elmúlt 12 hónapban igazoltatta a rendőrség (%)

EU-MIDIS, F3 és F5 kérdés

RENDŐRI IGAZOLTATÁSOK: KÜLÖNBSÉGEK A KISEBBSÉGHEZ ÉS TÖBBSÉGHEZ TARTOZÓ, A FELMÉRÉSBEN RÉSZT VEVŐ CSOPORTOK KÖZÖTT

A rendőrök által igazoltatottak százalékos aránya

Tíz országban a kisebbségi válaszadókkal egy területen élő többséghez tartozókat is megkérdezték, hogy igazoltatták-e őket a rendőrség az elmúlt 12 hónap során.¹

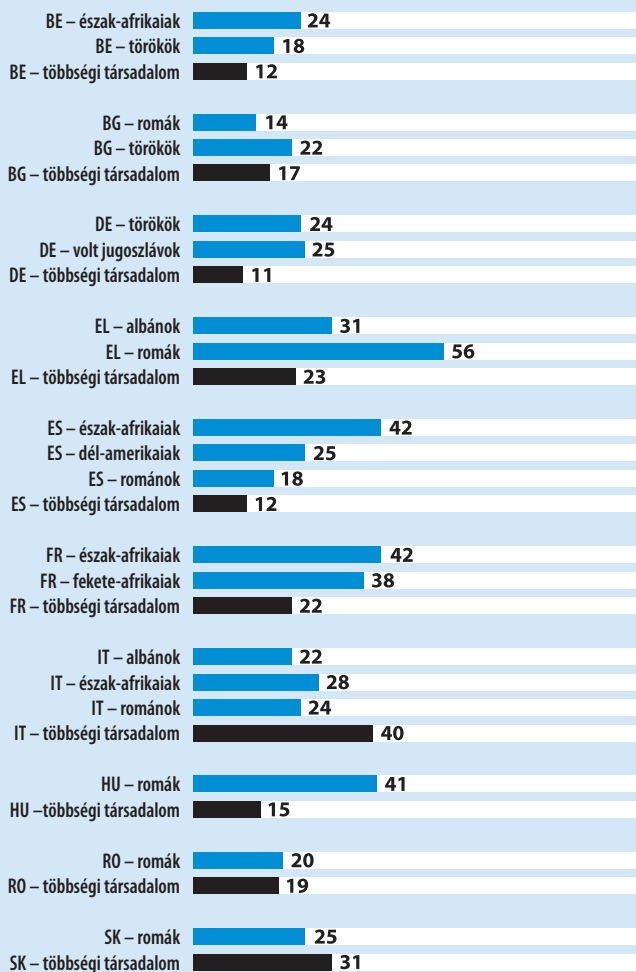
A 2. ábra eredményei azt mutatják, hogy a kisebbséghez tartozó válaszadókat többször igazoltatják-e, mint a többséghez tartozókat. Mivel azonban a többséghez tartozó népesség tagjaitól nem kérdezték meg, hogy etnikai kisebbséghez tartozásuk miatt igazoltatták-e őket, az eredmények csupán az igazoltatottak százalékos arányát jelzik az egyes csoportokban, ezért a megkülönböztető rendőrségi profilalkotással kapcsolatos következtetések

levonása terén fenntartással kezelendők. Ezt tekintetbe véve a következők állapíthatók meg:

- **A 10 tagállamból, ahol a többséghez és a kisebbséghez tartozókat is megkérdezték, hatban a kisebbségi válaszadókat gyakrabban igazoltatta a rendőrség az elmúlt 12 hónap során.**
- A 10 tagállamból, ahol a többséghez és a kisebbséghez tartozókat is megkérdezték, kettőben – Olaszországban és Szlovákiában – a többségi válaszadókat igazoltatta gyakrabban a rendőrség az elmúlt 12 hónap során.
- Bulgáriában vegyes a kép, a romák 14%-a, a többségi társadalomhoz tartozók 17%-a, és a török válaszadók 22%-a jelentette, hogy az elmúlt 12 hónap során igazoltatták őket a rendőrség.
- Romániában nincs számottevő különbség a roma közösségben (20%) és a többséghez tartozó népesség körében (19%) tapasztalt rendőri igazoltatások aránya között.

2. ábra

A rendőrök által igazoltatottak aránya az elmúlt 12 hónap során, a többségi mintában és a megkérdezett kisebbségi csoportokban tíz tagállamban (az összes válaszadó %-ában)

EU-MIDIS, F3 kérdés

A tíz tagállam többségi és kisebbségi válaszadóinak eredményei közötti, statisztikailag jelentős különbségeket megvizsgálva² az EU-MIDIS azt mutatja, hogy ezek a különbségek a legtöbb esetben nem véletlenszerűek.

Ezen belül észrevehető néhány kirívó különbség a többségi és kisebbségi társadalmak rendőri igazoltatással kapcsolatos tapasztalatai között, például:

- Magyarországon a többségi válaszadók 15%-át igazoltatták az elmúlt 12 hónap során, szemben a roma válaszadók 41%-ával.
- Görögországban a többségi válaszadók 23%-át és a roma válaszadók 56%-át igazoltatták az elmúlt 12 hónapban.
- Spanyolországban a többségi válaszadók 12%-át és az észak-afrikai válaszadók 42%-át igazoltatták az elmúlt 12 hónapban.
- Franciaországban a többségi válaszadók 22%-át és az észak-afrikai válaszadók 42%-át igazoltatták az elmúlt 12 hónapban.

¹ A felmérés számára biztosított költségvetés az Unió 27 tagállamából csak 10-ben tette lehetővé a többséghez tartozó népesség megkérdezését. A tagállamokat véletlenszerűen választották ki.

² 95 százalékos konfidenciaszintnél, Pearson-Chi-négyzet próba.

A rendőri igazoltatások gyakorisága

Azoktól a válaszadóktól, akiket igazoltatott a rendőrség az utóbbi 12 hónap során, megkérdezték, hogy ez milyen gyakran esett meg velük.

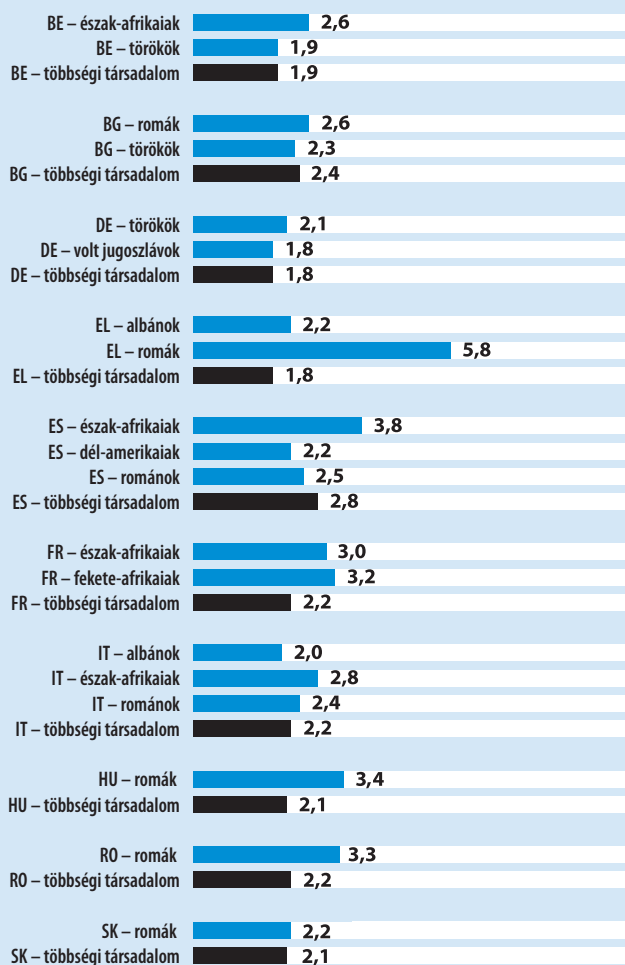
A 3. ábráról világosan leolvasható, hogy számos tagállamban a kisebbségi csoportok tagjait átlagosan gyakrabban igazoltatják, mint a többséghez tartozó válaszadókat.

Ha megnézzük, mely csoportok jelezték, hogy az elmúlt 12 hónapban háromszor vagy annál többször estek át rendőri igazoltatáson, azt látjuk, hogy ebben a kategóriában kizárólag kisebbségi csoportok szerepelnek – a görögországi roma válaszadók átlagosan közel 6 igazoltatáson esnek át 12 havonta.

Ezek az adatok azt jelzik, hogy némely kisebbségi csoportok gyakori rendőri ellenőrzésnek vannak kitéve. A többségi és a kisebbségi válaszadók rendőri ellenőrzésekkel kapcsolatos eltérő tapasztalatainak lehetséges következményei aggodalomra adnak okot, különösen olyan légkörben, ahol sok kisebbség tart a rendőrségtől. Amint arra az elmúlt három évtized kutatásai és eseményei is rámutattak – a London Brixton városrészében 1981-ben kialakult zavargásoktól³ kezdve a Párizsban 2005-ben, a Clichy-sous-Bois körüli, főleg bevándorlók lakta negyedekben bekövetkezett nagyméretű zavargásokig⁴ –, világossá vált, hogy a rendőrségnek fokozott figyelmet kell fordítania a bizalmatlanság táplálásának és – a legrosszabb esetben – zavargások kialakulásának veszélyeire olyan közösségek esetében, amelyek diszkriminálva érzik magukat etnikai hovatartozásuk vagy bevándorló hátterük alapján. Mivel a rendőrség az államot (és ezért a társadalom egészét) képviseli, nem szabad megkülönböztetőnek látszania, és nem is cselekedhet megkülönböztető módon. E tekintetben a rendőrség tettei erősíthetik a társadalmi kohéziót és integrációt.

3. ábra

A rendőri igazoltatások gyakorisága az elmúlt 12 hónap során (azok esetében, akiket igazoltattak), a többségi mintában és a megkérdezett kisebbségi csoportokban tíz tagállamban

EU-MIDIS, F4 kérdés

3 The Brixton Disorders (A brixtoni zavargás), 1981. április 10–12. (A Scarman-jelentés), Cmd 8427, London: az Egyesült Királyság Belügyminisztériuma (1981).

4 <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4413964.stm>.

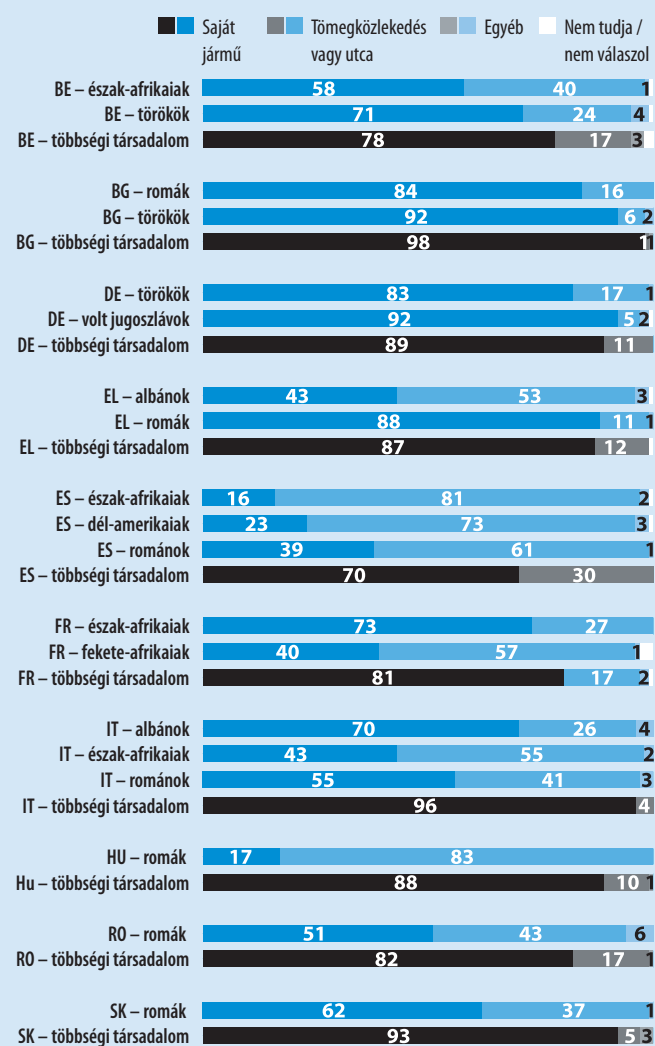
Az igazoltatás körülményei

A kérdőív a legutóbbi rendőri igazoltatás körülményeiről kérdezte az alanyokat, azt illetően, hogy magángépjármű vezetésekor, tömegközlekedési eszközön, vagy az utcán állították-e meg őket. A 4. ábra eredményei azt mutatják, hogy a tíz tagállamban megkérdezett többségi válaszadók 70–98%-a magángépjárműben tartózkodott a rendőri igazoltatáskor. Ezzel szemben a különböző megkérdezett kisebbségek között jelentősen ingadozik a magángépjárműben való igazoltatás valószínűsége; nagyobb valószínűséggel több kisebbségi válaszadót állítanak meg tömegközlekedési eszközön vagy az utcán, mint többségi válaszadót. Franciaországban például a többséghez tartozó válaszadók 17%-át, az észak-afrikaiak 27%-át, és a fekete-afrikaiak 57%-át igazoltatta a rendőrség tömegközlekedési eszközön vagy az utcán.

Az EU-MIDIS rámutat arra, hogy a rendőri igazoltatás valószínűsége az elmúlt 12 hónapban jelentősen nagyobb azoknak a kisebbségi válaszadóknak az esetében, akik személyesen vagy háztartásukban járművel rendelkeznek (31%), mint azok esetében, akik személyesen vagy háztartásukban *nem* rendelkeznek járművel (15%).

4. ábra

A legutóbbi rendőri igazoltatás körülményei (azok esetében, akiket igazoltattak), a többségi mintában és a megkérdezett kisebbségi csoportokban tíz tagállamban (%)

EU-MIDIS, F6 kérdés

Ezt szem előtt tartva az eredmények értelmezésekor két megállapítás feltételezhető, amelyekről a felmérés nem tudott adatot gyűjteni: Az egyik, hogy a tagállamok többségi népességéhez tartozók nagyobb valószínűséggel rendelkeznek saját járművel, mint egyes kisebbségek, és ezért valószínűbb, hogy saját járműben és nem tömegközlekedési eszközön vagy az utcán igazoltatják őket; a második pedig, hogy a rendőrségi igazoltatások általában rutinszerű közúti ellenőrzés formájában történnek. Ha mindkét feltevés helyes, az megmagyarázza a többséghez tartozó népesség gyakori igazoltatását olyan országokban, mint pl. Olaszország, ahol a többségi népesség 96%-át magángépjárműben állították meg, míg ugyanez az arány a megkérdezett észak-afrikaiak körében 43%, a románok esetében 55% és az albánok között 70%.

Mit tett a rendőrség az igazoltatás során?

Azoktól, akiket a rendőrség az utóbbi 12 hónapban igazoltatott, megkérdezték, hogy mit tettek a rendőrök, miután megállították őket.

Az 5. ábra bemutatja a rendőrségi igazoltatások során végrehajtott főbb intézkedéseket a kisebbségi és a többségi csoportok esetében tíz tagállamban. Mivel számos többségi és kisebbségi válaszadót magángépjárműben állítottak meg, az egyik fő rendőri intézkedés az volt, hogy elkérték a jogosítványt vagy a gépjármű papírjait. Néhány országban és néhány kisebbségi válaszadót esetében fokozottan érvényes volt, hogy a rendőrség a válaszadókat megmotozta vagy a járműüket átvizsgálta; ez történt a görögországi romák 68%-a esetében (szemben a többségi válaszadók 9%-ával és az albán válaszadók 4%-ával); Franciaországban a fekete-afrikaiak 46%-a és az észak-afrikaiak 38%-a esetében (szemben a többségi válaszadók 21%-ával); valamint a belgiumi észak-afrikaiak 33%-a esetében (szemben a török válaszadók 17%-ával és a többségi válaszadók 8%-ával).

Az 5. ábra azt is megmutatja, hogy a kisebbséghez tartozó válaszadóktól gyakrabban kérték el személyazonosságát igazoló irataikat, mint a többséghez tartozóktól. Németországban például a többségi népességhez tartozók 43%-ától kérték el személyazonosságát igazoló irataikat, szemben a török válaszadók 75%-ával és az egykori Jugoszláviából származó válaszadók 75%-ával. Igazoltatáskor a rendőrök a kisebbséghez tartozóknak gyakrabban tettek fel kérdéseket.

A görögországi romák bizonyultak a leggyakrabban rendőri ellenőrzésnek kitett csoportnak, a tíz tagállamban az összes megkérdezett kisebbségi és többségi csoporthoz viszonyítva ugyanis ők tapasztaltak a legnagyobb mértékben tolazkodó rendőri fellépést. Legutóbbi rendőri igazoltatásuk során például a görögországi romák 49%-át megbüntette a rendőrség, 41%-ukkal alkohol vagy drogtesztet végeztek, és 34%-ukat pedig letartóztatták és/vagy bevitték a rendőrségre.

Az eredmények azt támasztják alá, hogy néhány tagállamban szükséges lehet a rendőri igazoltatások jellegének és az igazoltatott egyének vagy csoportok kiválasztási módjának rendszeres ellenőrzése annak érdekében, hogy az igazoltatásokat méltányos módon végezzék, és az alkalmazott eszközök arányban legyenek az elért eredménnyel.

Mit tett a rendőrség a legutóbbi igazoltatás alkalmával?

Az elmúlt 12 hónapban (%)

5. ábra (folytatás)

Mit tett a rendőrség a legutóbbi igazoltatás alkalmával?

Az elmúlt 12 hónapban (%)

Alkohol- vagy
drogszondázást végzett

BE – észak-afrikaiak ■ 6
BE – törökök ■ 14
BE – többségi társadalom ■ 23

BG – romák ■ 8
BG – törökök ■ 16
BG – többségi társadalom ■ 10

DE – törökök ■ 15
DE – volt jugoszlávok ■ 5
DE – többségi társadalom ■ 11

EL – albánok ■ 4
EL – romák ■ 41
EL – többségi társadalom ■ 15

ES – észak-afrikaiak ■ 3
ES – dél-amerikaiak ■ 6
ES – romák ■ 7
ES – többségi társadalom ■ 12

FR – észak-afrikaiak ■ 4
FR – fekete-afrikaiak ■ 2
FR – többségi társadalom ■ 13

IT – albánok ■ 1
IT – észak-afrikaiak ■ 0
IT – románok ■ 1
IT – többségi társadalom ■ 5

HU – romák ■ 3
HU – többségi társadalom ■ 9

RO – romák ■ 7
RO – többségi társadalom ■ 8

SK – romák ■ 39
SK – többségi társadalom ■ 37

Bírságot szabott ki

BE – észak-afrikaiak ■ 18
BE – törökök ■ 15
BE – többségi társadalom ■ 13

BG – romák ■ 13
BG – törökök ■ 10
BG – többségi társadalom ■ 7

DE – törökök ■ 18
DE – volt jugoszlávok ■ 19
DE – többségi társadalom ■ 15

EL – albánok ■ 7
EL – romák ■ 49
EL – többségi társadalom ■ 9

ES – észak-afrikaiak ■ 1
ES – dél-amerikaiak ■ 9
ES – romák ■ 1
ES – többségi társadalom ■ 12

FR – észak-afrikaiak ■ 9
FR – fekete-afrikaiak ■ 8
FR – többségi társadalom ■ 18

IT – albánok ■ 4
IT – észak-afrikaiak ■ 9
IT – románok ■ 4
IT – többségi társadalom ■ 16

HU – romák ■ 8
HU – többségi társadalom ■ 6

RO – romák ■ 27
RO – többségi társadalom ■ 29

SK – romák ■ 19
SK – többségi társadalom ■ 22

Letartóztatva/bevitte
a rendőrségre

BE – észak-afrikaiak ■ 4
BE – törökök ■ 7
BE – többségi társadalom ■ 8

BG – romák ■ 0
BG – törökök ■ 2
BG – többségi társadalom ■ 1

DE – törökök ■ 2
DE – volt jugoszlávok ■ 1
DE – többségi társadalom ■ 0

EL – albánok ■ 11
EL – romák ■ 34
EL – többségi társadalom ■ 2

ES – észak-afrikaiak ■ 5
ES – dél-amerikaiak ■ 5
ES – romák ■ 1
ES – többségi társadalom ■ 5

FR – észak-afrikaiak ■ 3
FR – fekete-afrikaiak ■ 7
FR – többségi társadalom ■ 1

IT – albánok ■ 1
IT – észak-afrikaiak ■ 4
IT – románok ■ 3
IT – többségi társadalom ■ 0

HU – romák ■ 3
HU – többségi társadalom ■ 0

RO – romák ■ 1
RO – többségi társadalom ■ 1

SK – romák ■ 3
SK – többségi társadalom ■ 0

Elfogadott pénzt vagy más
egyebet vesztegetésként

BE – észak-afrikaiak ■ 1
BE – törökök ■ 3
BE – többségi társadalom ■ 7

BG – romák ■ 6
BG – törökök ■ 4
BG – többségi társadalom ■ 2

DE – törökök ■ 0
DE – volt jugoszlávok ■ 0
DE – többségi társadalom ■ 0

EL – albánok ■ 0
EL – romák ■ 1
EL – többségi társadalom ■ 0

ES – észak-afrikaiak ■ 0
ES – dél-amerikaiak ■ 0
ES – romák ■ 0
ES – többségi társadalom ■ 0

FR – észak-afrikaiak ■ 0
FR – fekete-afrikaiak ■ 0
FR – többségi társadalom ■ 1

IT – albánok ■ 0
IT – észak-afrikaiak ■ 2
IT – románok ■ 0
IT – többségi társadalom ■ 1

HU – romák ■ 2
HU – többségi társadalom ■ 3

RO – romák ■ 4
RO – többségi társadalom ■ 1

SK – romák ■ 1
SK – többségi társadalom ■ 1

Egyéb

BE – észak-afrikaiak ■ 11
BE – törökök ■ 23
BE – többségi társadalom ■ 26

BG – romák ■ 1
BG – törökök ■ 1
BG – többségi társadalom ■ 2

DE – törökök ■ 15
DE – volt jugoszlávok ■ 7
DE – többségi társadalom ■ 15

EL – albánok ■ 1
EL – romák ■ 2
EL – többségi társadalom ■ 1

ES – észak-afrikaiak ■ 3
ES – dél-amerikaiak ■ 3
ES – romák ■ 0
ES – többségi társadalom ■ 13

FR – észak-afrikaiak ■ 1
FR – fekete-afrikaiak ■ 1
FR – többségi társadalom ■ 3

IT – albánok ■ 0
IT – észak-afrikaiak ■ 1
IT – románok ■ 3
IT – többségi társadalom ■ 3

HU – romák ■ 3
HU – többségi társadalom ■ 10

RO – romák ■ 5
RO – többségi társadalom ■ 3

SK – romák ■ 3
SK – többségi társadalom ■ 1

Jelenleg az Unió 27 tagállama közül csak az Egyesült Királyság tartja nyilván az összes rendőrségi igazoltatást, beleértve az igazoltatott személy(ek) etnikai hovatartozását, és ezt az információt közzé is teszi. Az ilyen jellegű adatok alapvetően fontosak annak azonosításához, hogy bizonyos közösségek esetében mi vezethet az igazoltatások aránytalanul magas mértékéhez, és az arra vonatkozó adatokkal együtt kell értelmezni őket, hogy az igazoltatások illegális tevékenységek következményei voltak-e, vagy megakadályozták-e azokat.

A rendőrség hozzáállása az igazoltatás során és a rendőrség iránti bizalom

A rendőrség hozzáállása az igazoltatás során

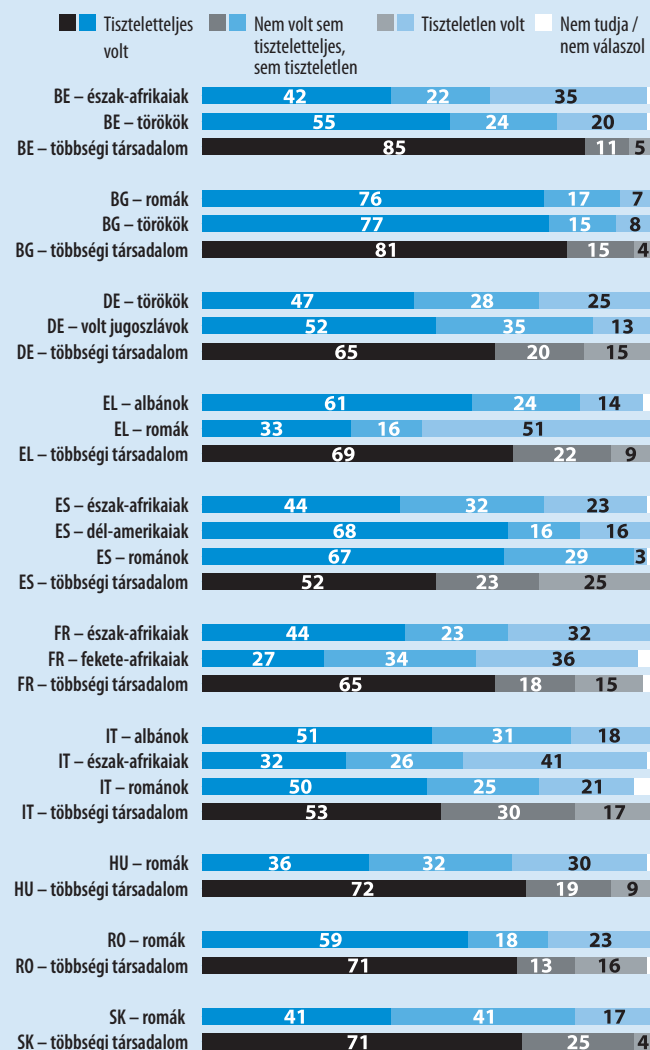
A válaszadóktól megkérdezték, hogy a legutóbbi rendőri igazoltatás során a rendőrök mennyire bántak velük tiszteletteljesen. A 6. ábra azt szemlélteti, hogy mit tapasztaltak a különböző válaszadó csoportok a rendőri eljárás során.

A válaszokból világosan kiderül, hogy a többségi társadalomhoz tartozó megkérdezettek jellemzően úgy gondolták, hogy a rendőrség az igazoltatás során tiszteletteljesen bánt velük, míg több kisebbségi válaszadó jelezte, hogy a rendőrök tiszteletlenek voltak velük. Belgiumban például az észak-afrikai válaszadók 42%-a, a török válaszadók 55%-a és a többségi válaszadók 85%-a vélte úgy, hogy a rendőrség tisztelettel bánt velük a legutóbbi igazoltatás során, míg az észak-afrikai válaszadók 35%-a, a török válaszadók 20%-a és a többséghez tartozók 11%-a vélte úgy, hogy a rendőrség tiszteletlen volt.

Megjegyzendő, hogy Bulgáriában az összes válaszadó több mint háromnegyede (a roma válaszadók 76%-a, a török válaszadók 77%-a és a többségi válaszadók 81%-a) jelezte, hogy a rendőrség tiszteletteljesen bánt velük az utolsó igazoltatás során. Ez éles ellentétben áll más tagállamok roma válaszadóival, ugyanis például Magyarországon a romák 36%-a és a többségi társadalom 72%-a jelezte, hogy tiszteletteljesen bánt velük a rendőrség.

6. ábra

Mennyire volt tiszteletteljes a rendőrség a legutóbbi igazoltatás során? (%)

EU-MIDIS, F8 kérdés

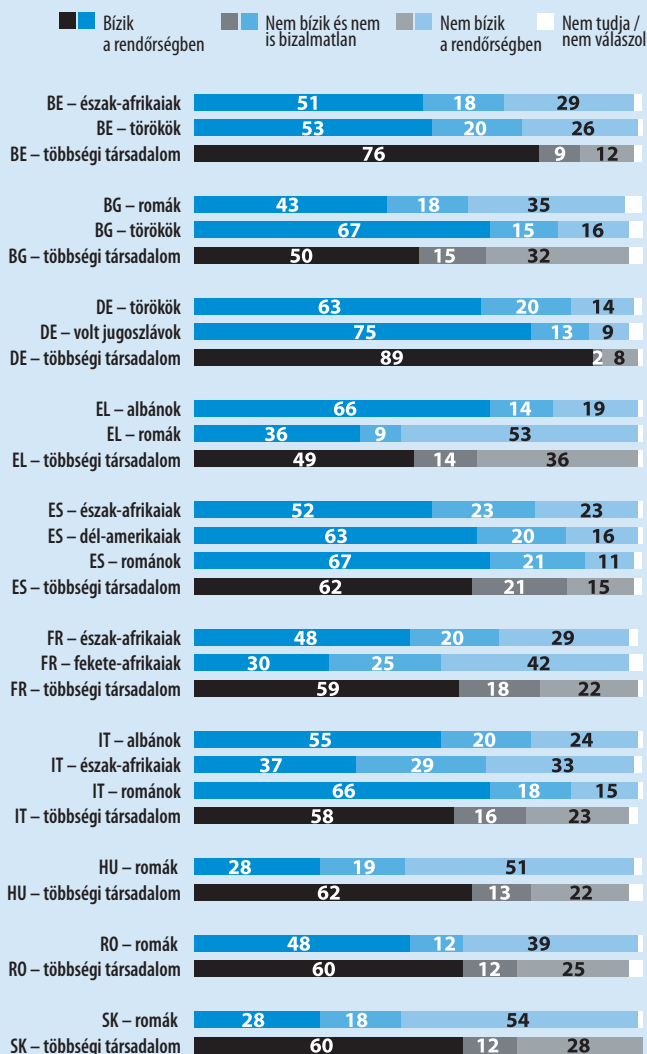
Általános bizalom a rendőrséggel szemben – az igazoltatásoktól függetlenül

Szemügyre véve egy másik kérdés nyomán kapott eredményeket a rendőrség iránti általános bizalomról, amelyet a rendőrségi igazoltatásokra vonatkozó kérdéseket megelőzően tettek fel, vegyes képet kapunk, összehasonlítva ugyanazon tagállam többségi és kisebbségi megkérdezettjeinek válaszait. Például a 7. ábrát tekintve:

- **Spanyolországban** hasonló volt a különböző csoportokon belül azok aránya, akik „bizalommal viseltetnek” a rendőrség iránt: észak-afrikaiak (52%); dél-amerikaiak (63%); romániaiak (67%); többségi társadalom (62%);
- **Németországban** minden csoportban magas szintű bizalom figyelhető meg a rendőrség iránt, azonban sokkal magasabb szintű a többségi társadalomban (89%), összehasonlítva a török (63%) és a volt Jugoszláviából származó (75%) válaszadókkal.

7. ábra

Bizalom a rendőrség iránt (%)

EU-MIDIS, F1 kérdés

- **Görögországban** a bevándorló albán népesség körében tapasztalható a legnagyobb mértékű bizalom a rendőrség iránt (66%), szemben a roma (36%) és a többségi (49%) népességgel. Az albánok magas szintű bizalma a rendőrség iránt részben az Albániában tapasztalt rendőri eljárások miatti várakozásaikkal magyarázható.

A rendőrség iránti bizalom és a rendőri hozzáállás közti összefüggés az igazoltatások során

Világos minta rajzolódik ki, ha összevetjük a rendőrség iránti bizalom általános szintjét a kisebbségek által arra a kérdésre adott válaszokkal, hogy véleményük szerint etnikai profilalkotás áldozatai voltak-e a legutóbbi rendőri igazoltatás során:

Azon válaszadók 50%-a, akiket igazoltatott a rendőrség és nem vélték úgy, hogy etnikai profilalkotás áldozatai, azt mondták, hogy általában bíznak a rendőrségben, míg azon válaszadók esetében, akik úgy vélték, hogy igazoltatásuk etnikai profilalkotás eredménye, 27% bízok a rendőrségben. Ezért világos az összefüggés a rendőrség megkülönböztető bánásmódja és a rendőrség iránti bizalom általános szintje között.

A VÁLASZADÓK SZEMÉLYES JELLEMZŐI ALAPJÁN TÖRTÉNT IGAZOLTATÁSOKKAL KAPCSOLATOS TAPASZTALATOK ÉS ÉRZÉKELÉSEK

Az EU-MIDIS középpontjában álló etnikai kisebbségi és bevándorló státuszon kívül a felmérés információt gyűjtött a megkérdezett *kisebbségi válaszadók* személyes jellemzőiről, mint a nem, a kor, és a foglalkoztatási státusz.

Ez az információ további rálátást ad az igazoltatások során *tapasztaltak* közti különbségekre – ezt a rendőrség által igazoltatottak százalékos aránya mutatja. Információt nyújt továbbá az igazoltatások *érzékeléséről* – ez azon válaszadók aránya, akiket igazoltattak, és úgy vélték, hogy ez etnikai hovatartozásuk vagy bevándorló háttérük miatt, más szóval „etnikai profilalkotás” miatt történt.

Ezek az eredmények rámutatnak azokra a csoportokra, amelyek több rendőrségi igazoltatáson esnek át, és amelyek diszkriminatívnak tartják azokat, vagyis olyan csoportokra, amelyekkel a rendőrségnek körültekintően kell bánnia, ha tenni kíván a megkülönböztető bánásmód vádjai ellen.

Valamennyi kisebbségi válaszadó összesített eredményeit tekintve a következő adatok emelhetők ki:

- **Nem:** A férfiakat gyakrabban igazoltatják, mint a nőket. Átlagosan a férfi kisebbségi válaszadók 35%-a, és a kisebbségi válaszadó nők 14%-a állította, hogy az elmúlt 12 hónapban igazoltatták a rendőrök. Jelentősen több férfi (38%), mint nő (28%) vélte úgy, hogy etnikai profilalkotás következtében igazoltatták.
- **Életkor:** A rendőrség az 50 éves vagy idősebb válaszadók 15%-át igazoltatta az elmúlt 12 hónap során, ezzel szemben ez az arány a 16–24 éveseknél 28%, a 25–34 éveseknél 27% és a 35–49 évesek körében 25% volt. A fiatalabb korcsoportokhoz viszonyítva az 50 év feletti válaszadókra (29%) kevésbé jellemző, hogy úgy vélték volna, etnikai profilalkotás eredményeként igazoltatták őket.
- **Iskolai végzettség:** Minél magasabb volt egy válaszadó iskolai végzettsége (amelyet az oktatásban eltöltött évek száma mutat), annál nagyobb valószínűséggel állította, hogy igazoltatta őt a rendőrség az elmúlt 12 hónap során; például az 5 évnyi vagy kevesebb iskolázottsággal rendelkezők 16%-a jelezte, hogy igazoltatta őket a rendőrség az utóbbi 12 hónapban, szemben a 6–9 évnyi iskolázottsággal rendelkezők 22%-ával, a 10–13 évnyi iskolázottsággal rendelkezők 25%-ával, és a 14 vagy több évnyi iskolázottsággal rendelkezők 29%-ával. E tendencia magyarázata az lehet, hogy a magasabb végzettségű válaszadók jobban integrálódtak a többségi társadalomba, ezért jobban ki vannak téve a rendőri igazoltatásnak, mivel valószínűleg olyan területen dolgoznak vagy utaznak át,

ahol jellemzően többségi népesség él, így esetükben azért valószínűbb a rendőri igazoltatás, mivel bizonyos környékeken „nem odaillőnek” tűnhetnek.⁵ Egy másik magyarázat az lehet, hogy azok, akik több évet töltöttek el az oktatásban, jobban ismerik a jogait, és ezért talán jobban felismerik a diszkriminatívnak nevezhető körülményeket.

- **Foglalkoztatás:** A foglalkoztatottakat vagy munkanélkülieket gyakrabban állították meg (28%-ukat, illetve 26%-ukat) az elmúlt 12 hónapban azokhoz a válaszadókhoz képest, akik háztartásban dolgoznak, vagy nem fizetett munkát végzőnek vallották magukat (14%), vagy akik „nem aktívák” (9%), beleértve a tanulókat és a nyugdíjasokat. Könnyebb megérteni az eredményeket, ha figyelembe vesszük, hogy több nő sorolta be magát háztartásbelinek, vagy nem fizetett munkát végzőnek, és a nőket – mint fentebb látható – kevésbé gyakran állítják meg, mint a férfiakat. Ugyanakkor, amint a korra vonatkozó eredmények mutatják, az 50 év feletti nyugdíjasok igazoltatása kevésbé valószínű, mint a fiatalabbaké.
- **Hagyományos vagy vallásos viselet:** A felmérés során megkérdezték a válaszadóktól, hogy viselnek-e hagyományos vagy vallásos öltözetet közterületen. Az eredmény szerint ez leginkább a női válaszadókra volt jellemző. Az eredményeket nemek szerint vizsgálva kiderül, hogy a hagyományos vagy vallásos öltözetet viselő nőket csaknem ugyanolyan valószínűséggel állítja meg a rendőrség, mint azokat a nőket, akik nem viselnek ilyen öltözeteket. Ugyanez vonatkozik a férfiakra is. Ugyanakkor a hagyományos öltözetet viselők, illetve nem viselők egyforma számban vélték úgy, hogy „etnikai profilalkotás” miatt igazoltatták őket – ami azt látszik jelezni, hogy az etnikai hovatartozás a ruházattól függetlenül döntő tényező a rendőri igazoltatásokra vonatkozó tapasztalatot és érzékelést illetően. Az öltözködéssel összehasonlítva más tényezők, mint például az, ha valaki férfi (és még ráadásul etnikai kisebbséghez tartozik), jobban befolyásolják az igazoltatások valószínűségét, és az etnikai profilalkotás érzékelését.
- **Nemzeti nyelv mint anyanyelv:** Azok közül a válaszadók közül, akik az adott tagállam hivatalos nyelvét beszélnek anyanyelvként, többen vélték úgy, hogy legutóbbi igazoltatásuk „etnikai profilalkotás” eredménye volt (46% a nemzeti nyelvet beszélők között, míg 33% a nemzeti nyelvet nem beszélők között). Magyarázatként szolgálhat erre az, hogy minél inkább integrálódtak a válaszadók, annál inkább érzékelik úgy, hogy a velük szembeni eljárás diszkrimináció eredménye.

⁵ Sollund, R. (2006) Racialisation in police stop and search practice—the Norwegian case, in *Critical Criminology*, Vol. 14 No. 3, special issue on 'Ethnic Profiling, Criminal (In)Justice and Minority Populations', 265–292. o.

BŰNESETEK ÁLDOZATAI ÉS A RENDŐRSÉG ÉRTEŚITÉSE

A rendőrségi igazoltatásokra és a rendőrség iránti bizalomra vonatkozó kérdéseken túl az EU-MIDIS megkérdezte a válaszadókat, hogy váltak-e már bűncselekmény áldozatává. A személyük elleni bűncselekményeket, testi sértést, fenyegetést, és komoly zaklatást tekintve a válaszadókat megkérdezték, hogy ők vagy bárki más jelentette-e ezeket az eseteket a rendőrségen, és ha nem, miért nem jelentették azokat.

A 8. ábra mutatja be annak okait, hogy miért nem jelentették a legutóbbi testi sértést, fenyegetést vagy súlyos zaklatást minden kisebbséghez tartozó válaszadó esetében, akik jelezték, hogy bűncselekmény áldozataivá váltak. A válaszadók lehetőséget kaptak, hogy ismertessék indokaikat a jelentés mellőzésére, és az interjúk készítői a válaszokat 11 kategória egyikébe sorolták.

- A testi sértésnek, fenyegetésnek vagy súlyos zaklatásnak áldozatul esett válaszadók közül minden második – a válaszadók 48%-a – azt mondta, hogy ezeket az eseteket azért nem jelentette be a rendőrségen, mert nem bízott abban, hogy a rendőrség bármit is tesz az ügyben.
- Az áldozatok 13%-a a kényelmetlenségek, vagyis az ezzel járó idővesztés és a bürokrácia miatt nem kereste fel a rendőrséget.
- Az áldozatok 13%-a azt mondta, hogy nem jelentették ezeket az eseteket a rendőrségen, mivel nem szeretik a rendőrséget, vagy félnek tőle, és/vagy korábban rossz tapasztalatuk volt a rendőrséggel kapcsolatban.

Ezek az adatok alacsony bizalmat mutatnak a rendőri fellépés mint közszolgálat iránt azon kisebbségek esetében, akik bűncselekmények áldozataivá váltak. Különösen aggasztó az az eredmény, hogy a kisebbséghez tartozó áldozatok 13%-a nem tett feljelentést a rendőrségen, mivel nagyon negatívan érzékelik a rendőrség működését, és negatív tapasztalatokkal rendelkeznek felőle. Ha a fenti eredmények mellé tesszük a felmérés adatait a rendőrség iránti általános bizalomról, és a kisebbségek véleményéről azzal kapcsolatban, hogy mennyire bánt velük tiszteletteljesen a rendőrség a legutóbbi igazoltatáskor, egyértelműen kiderül, hogy sok kisebbségi csoport csekély bizalommal viseltetik a rendőrség mint olyan közszolgálat iránt, amely segíthet rajta.

Mivel néhány csoport esetében különösen magas volt az észlelt, személyük elleni rasszista jellegű bűncselekmények száma – az összes roma válaszadó 18%-a és az összes fekete-afrikai válaszadó 18%-a vélte úgy, hogy faji indítékú testi sértés, fenyegetés vagy súlyos zaklatás áldozata volt –, a felmérésnek a feljelentés mellőzésével kapcsolatos eredményei azt jelzik, erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy növekedjen a sebezhető áldozatok bizalma a rendőrség mint olyan szolgálat iránt, amely hatékonyan kezeli a faji alapú bűncselekményeket. A felmérés részletes megállapításai, egyedi válaszadó csoportokra lebontva, ahogyan a főbb eredményekről szóló jelentésben (Main Results Report, 2009) szerepelnek, rámutatnak azokra, akik különösen veszélyeztetettek az általuk faji indítatásúként érzékelt bűncselekmények terén, ismertetik a rendőrségen tett feljelentések arányát, és, ami fontosabb, a jelentéstől való tartózkodás okait.

8. ábra

A legutóbbi testi sértés, fenyegetés vagy komoly zaklatás rendőrségi feljelentésétől való eltekintés okai (%)

EU-MIDIS, DD13 és DE12 kérdések

AZ EREDMÉNYEK FELHASZNÁLÁSA

A „Középpontban az adatok” jelentéssorozat e részében olvasható megállapítások több olyan problémára hívják fel a döntéshozók, bűnüldöző szervek és kisebbségi közösségek figyelmét, amelyek helyi, országos és uniós szinten egyaránt kezelhetők; ezek a következők:

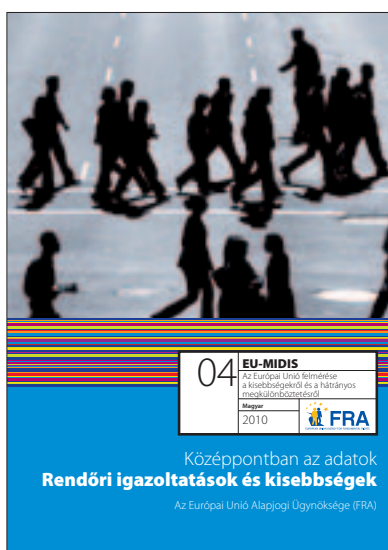
- A rendőri igazoltatásokkal kapcsolatos, etnikum és más változók – mint az életkor – alapján végzett anonim, összesített adatgyűjtés segíthet megtalálni az ismétlődő jeleket a rendőri igazoltatások során esetlegesen megkülönböztető rendőrségi profilalkotási gyakorlatokban. Ez a bizonyíték segíthet a megkülönböztető bánásmód megszüntetésében, amennyiben az fennáll.⁶
- Az igazoltatások mértékéről, gyakoriságáról, körülményeiről és természetéről szolgáltatott részletes adatok fényt deríthetnek az esetleges megkülönböztető bánásmód mintázataira. Ezt az információt a rendőrség arra használhatja fel, hogy megvizsgálja és megváltoztassa gyakorlatát a nem megkülönböztető bánásmód és hatékony rendőri fellépés érdekében.
- Törekedni kell az adatgyűjtésre a kisebbségi és a többségi társadalom rendőri igazoltatásokkal kapcsolatos tapasztalatairól, az esetleges megkülönböztető bánásmód azonosítása és megértése érdekében.
- Habár nehéz bizonyítani a megkülönböztető etnikai profilalkotás megtörténtét, bizonyos kisebbségi csoportokban az érzékelt profilalkotás magas szintje azt mutatja, hogy szükség van a kisebbségek és a rendőrség kapcsolatának javítására.
- Azok a kisebbségek, amelyek úgy érzékelik, hogy megkülönböztető rendőrségi profilalkotás áldozataivá váltak, más kisebbségekhez viszonyítva kevésbé bíznak a rendőrökben, amiből az következik, hogy meg kell vizsgálni a rendőri eljárások negatív hatásait, ugyanakkor erőfeszítéseket kell tenni azért, hogy a kisebbségi közösségek jobban bízzanak a rendőrségben.
- A felmérés eredményei rámutatnak, hogy javítani kell a kisebbségeknek a rendőrségről mint olyan közszolgálatról alkotott képén, amely képes segíteni a bűncselekmények, különösen a faji alapú bűncselekmények áldozatain.

A „Középpontban az adatok” sorozat e jelentésében szereplő eredményeket az FRA másik kiadványának – „A hatékonyabb rendfenntartás felé. A megkülönböztető etnikai profilalkotás megértése és megelőzése: Útmutató” (2010) – megállapításaival együtt érdemes olvasni.

⁶ Az EU-MIDIS felmérés során bebizonyosodott, hogy a legtöbb kisebbségi válaszadó közreműködne az etnikumával kapcsolatos anonim felmérésben, amennyiben ez segítene a megkülönböztető bánásmód azonosításában.

Ez a jelentés az Európai Unió Alapjogi Chartájának a megkülönböztetés tilalmáról szóló 21. cikkéhez kapcsolódik.

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) e két jelentése egymással szorosan összefüggő kérdéseket vizsgál a rendőri eljárások és a kisebbségek kapcsolatáról.

Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége

EU-MIDIS

Az Európai Unió felmérése a kisebbségekről és a hátrányos megkülönböztetésről

Középpontban az adatok – 4. jelentés Rendőri igazoltatások és kisebbségek

Design: red hot 'n' cool, Bécs

2011 - 16 o., - 21 x 29,7 cm

ISBN-13: 978-92-9192-733-3

TK-30-09-255-HU-C

DOI: 10.2811/42802

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségéről további információ olvasható az interneten. Az FRA weboldaláról érhető el (<http://fra.europa.eu>).

© Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2010

A sokszorosítás kereskedelmi célok kivételével engedélyezett, amennyiben a forrást feltüntetik.

© Aaron Kohr - Fotolia.com

ISBN 978-92-9192-733-3

9 789291 927333

TK-30-09-255-HU-C

TEKINTSE MEG:

<http://fra.europa.eu/eu-midis>

TOVÁBBI KIADVÁNYOK:

EU-MIDIS Main Results Report

Az EU-MIDIS áttekintése

Középpontban az adatok – 1. jelentés:
A romák

Data In Focus 2: Muslims

Data In Focus 3: Rights Awareness and
Equality Bodies

TECHNICAL REPORT (ON-LINE)

SURVEY QUESTIONNAIRE (ON-LINE)

Kiadóhivatal